

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ՕՐԱԳԻՐ

ԺԵ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 1.

1857

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1.

քարոյական

ՆՈՐ ՅԱԶՈՂ ՏԱՐԻ ՄԸ

Չարմանալի տեսարան մը կը բացուի այսօր աշխարհքիս երեսը՝ տիեզերացս կարգաւորութեանը վրայ խորհրդածող մտաց աչքին առջին. ինչ է, ամէն մարդիկ այսօր նոր տեսակ ողջունով մը զիրար բարեւելու ելեր են աւետելով իրարու մէկու մը մեռնիլը ուրիշի մը ծնանիլը. այս գիշերուան մէջ քովերնէն անդարձ հեռացեր է դժբաղդ մէկը, և եկեր է քովերնին բարեյաջող յոյսերով լի սւրիշ մէկը։ Այսօր ամենքը ինդալից կ'ողջունեն իւրարու շնորհաւոր գալուստ նորոյ տարւոյ, կը յուսանք ըսելով որ նոր յաջող տարի մը կը սկսինք։ Ամէն մարդիկ մէկ բերան. ամէն հասակի, ամէն աստիճանի, ամէն վիճակի, շատ յուսահատներ, շատ ձախորդութեան մէջ ինկած-

ներ, օրուան հացին կարօտներ, ամէն բարեօք լցուածներ, յաջողութեան յուսով նոր գործքերու ձեռք զարնողներ, շատ փորձերով՝ մտքերնին դրած յաջողութիւններէն զրկուածներ, սուտ այս կենաց համը առնելու փափաքողներ, ինչուան հիմա փափաքնին լեցրնէն համ չառնողներ, աշխարհիս վայելչութեանը նոր աչք տնկողներ, սնոտի յուսով աչուրնին յոգնած գոցուելու մօտեցածներ, ասոնք ամէնը յաջող նոր տարւոյ հանդիպելու յուսով այսօր կանուխ տներնէն դուրս կը վազեն։

Այս ինչ նոր տեսարան. աշխարհս ի ստեղծմանէն ինչուան այսօր նոյն աշխարհքը չէ մի, որ հաստատուն օրինօք շրջանի մը մէջ մտած կը հօլովի, կը պտըտի, ու կը քարոյէ իւր արարչին

մեծ զօրութիւնը՝ որ այսչափ մեր աչքին երեցած խառնակութեանց մէջ՝ նա իր անփոփոխ կարգը կը պահէ, և ոչ մէկ կետի մը չափ արտաքոյ հրամանի արարչին շփոթութիւն մը աստուածադիր կարգին մէջ երեցընելով. նոյն պէս ալ բանական արարածները՝ ի սկզբ բանէ ցայսօր իրարու տեղ յաջորդելով իրենց սահմանուած կենաց ընթացքնին չէ՞ն կատարեր, գետի մը վազուածքի նման անցածները յաւիտենականութեան անհուն ովկիանոսը թափելով, ետեւէն եկողները մէկ կողմանէ անընդհատ իրարու յաջորդելով:

Արեւմտեան այսօր ինչ նոր մեծ փոփոխութիւն արդեօք ըլլալու հետ է տիեզերիս անուատիպ կանոնաւոր շրջանին մէջ և բանական արարածոց գետօրէն վայրաբեր ընթացքին մէջ, որ այսպէս ամենուն հոգին զուարթացած, մեռածի գացածի մը վրայ ողորմիս կը հանեն, և նոր եկածի մը՝ ծնածի մը բերած յաջողութիւնները իրարու կը բաժնեն: Ա՛յլ է գացողն, ո՛վ է եկողն. ինչ է տարածները և ինչ բերածները: Այսչափ բազմադարեան աշխարհիս շրջանը արդեօք ինչ նոր փոփոխութիւն կրեց այսօր. արդեօք ինչ նոր կարգաւորութիւն ըրաւ տիեզերիս շրջանին և արարածոց ընթացքին վրայ Արարիչն ամենազօր: Այսօր հրաշքաճող մտքի մը շատ մեծ հետաքննութեան նիւթ կը տեսնեմ զայս. որովհետեւ բոլոր աշխարհիս մարդկան ամենուն մէկտեղ այսպիսի նոր զգածմունք մը տուողը՝ անշուշտ մեծ բան մը պիտի ըլլայ: Արեւմտեան մտաց աչուրները, կ'երկրնայ տեսնելու այն թշուառ մեռնողին, գացողին կերպարանքը՝ որ այսչափ մեծ փոփոխութիւն պատճառեց ամենուն մտաց վրայ, և նոր եկողին գեղեցկութիւնը և ճոխութիւնը՝ որ այսպէս զամենքը զուարթացուց: Այս ինչպիսի մեծ զարմանքի մէջ կը բռնուի խորհրդաճող միտքը, որ որչափ աւելի կը սրէ իր մտաց աչքը բան մը տեսնելու, այնչափ աւելի պայծառ կ'երեւայ իրեն՝ որ այս գացողն ու եկողը, այսչափ զարմանաց և ուրախութեան

մէջ զմարդիկ ձգողը չէ թէ միայն ոչինչ է, այլ և բանի մը ստուերն անգամ չէ: — Ա՛յլ մարդիկ, աչուրնիդ դարձուցէք, նայեցէք մէյմը ո՛վ է գացողն, ո՛վ է եկողն: — Տարին, տարին, կը պատասխանեն տաքցած զլուխներ, աշխարհս չճանչցող անփորձ անձինք. դժբաղդ տարին հեռացաւ, բարեբաղդ տարին քովերնիս մօտեցաւ: — Ա՛յլ է տարին. անգոյ անուն, ինքնաստեղծ: — Տարին անցածը թշուառ, իսկ նորը բարերար, որ անցածին չարիքը անհետ կը կորսնցընէ, և նոր բարեաց յուսով կը խնդացընէ: — Ա՛յլ խաբէական միսթարութիւն. ո՛վ սնտոյ յոյս:

Աստուած ստեղծեց տիեզերքը, Աստուած դրաւ տիեզերիս շրջանը՝ ընթացք մը ժամանակի, որուն սկիզբը իր ստեղծումն է, և որուն վերջը տիեզերիս ընթացքին դադարումն է, աշխարհիս վերջն է՝ զորն որ Աստուած պիտի ընէ իր սահմանած ժամանակը: Տարին շատոնց սկսած է. և միշտ նոյն է և միշտ թշուառ. պիտի լմննայ, պիտի նորոգուի. և այն փոփոխութիւնն որ կը յուսաք հիմա, այն ատենը պիտի ըլլայ, թշուառութիւնները դադրին սլիտի մոռցուին, ու նոր տարի նոր անմահ կեանք պիտի սկսի: Իսկ բանական արարածներուն ամէն մէկուն տարին կը սկսի իր ծնած օրէն, և կը լմննայ իր կենաց ընթացքը լմնցուցած օրը. և այն օրը կը սկսի նոր տարի, նոր կեանք. բայց թէ բարեյաջող կամ թշուառ, անցածէն յաջորդը կ'իմացուի. ուստի ո՛վ որ կը փափաքի աղէկ տարեգլխի հանդիպիլ՝ արթուն կենայ, պատրաստուի. մտածէ՝ որ տիեզերաց մեծ շրջանին մէջ ինքը պզտի կենաց շրջան մը ընելու հետ է, իր կեանքը կծիկի մը վրայ պլլուած երկայն դերձանին մէկ պզտի կտորն է. ծնած օրը կը սկսի պլլուիլ, մեռած օրը պտոյտը կը լմննայ. դաշտին մէջ բուսած խոտերէն իր կեանքը մէկ անգամուան բուսած ու հնձածներուն մէջէն մէկն է. դաշտը երկարատեն կանաչ կը տեսնես խոտերով զարդարուած. բայց մէկ անգամ հնձուած

խոտը նորէն ալ չգառնար դաշտը զարդարելու իր կանաչութեամբը . չկայ երկայն վայելք և ոչ մէկու մը աշխարհիս երեսը . ով որ զասոնք չմտածեր , թող սպասէ այս նոր տարւոյ , բայց ոչ այս օրուան սկսածին՝ որ բանի մըն ալ սկիզբ չէ :

Խորհրդածող միտք այսպէս մարդկային մտաց խաբէութիւնը հասկընալէն ետեւ , մէկ նոր անդրադարձութիւն մը կ'ընէ , ու կը գտնէ պատճառը՝ որուն համար բոլոր ազգք մարդկան միաբանած՝ ամէն մէկ արեւուն շրջանը իբրեւ մէյմէկ նոր կենաց սկիզբ մը իրարու կ'աւետեն , որ թէպէտ իրօք չկան հընցած գացողներ և նոր ծնած եկողներ , բայց այս իմաստութեամբ սահմանուած պատկեր մըն է մեր ամբողջ կենացը տարւոյն շրջանին , զորն որ աղետալից անցնելէն ետեւ , պիտի հասնինք մեծ յուսով նոր յաւիտենական կենաց կազանդին : Եւ նոր համար է որ անցածը միշտ աղետալից կ'անուանեն , և գալիքը լի յուսով բարեաց . և այս նախ բարեսիրաց համար՝ որ ըստ Եստուծոյ կամաց ամէն տեսակ աշխարհիս փորձանքներուն կը համբերեն . աղետալից դարձեալ անհոգ մարդկանց համար , որ իրենց կենաց ընթացից ամբողջ տարուան մէջ , կարծելով որ իրենց տուած է վայելելու , հանգչելու համար , իրենց հաճոյքը կատարելու հետ եղեր են : Եւ այնպէս ալ նոր յաւիտենականութեան տարին բարեյաջող Եստուծոյ ծառաներուն , որուն օրինակաւ կ'անուանեն անցաւոր տարին՝ որ իրենց նորէն ժամանակ կու տայ՝ նոր ջանքով Եստուծոյ սիրոյն համար աշխատելու . նոյնպէս ալ բարեյաջող կրնայ ըլլալ աշխարհասէրներուն ալ յաւիտենական նոր տարին՝ եթէ զգաստանան ու բարեյաջող ընեն իրենց զայս սնոտի անցաւոր տարին :

Այսպէս ուրեմն զձմարտութիւնը քննելով կը գտնենք որ սուտ է այն ումանց յոյսը որ կ'ունենան գտնելու հանգիստ վայելք աշխարհիս երեսը նոր տարւոյն մէջ . վասն զի նոր տարին իրական բան մը չէ՝ որ մարդուս վիճակը փոխելու պատճառ ըլլայ . և ոչ ալ աշխարհս հանգստարան է՝ որ մէջի բնակիչքը հանգիստ վայելք կարենան ունենալ : Եւ շիտակն այս է՝ որ Եստուած ըզմարդն ստեղծեր է առ հանգիստն յաւիտենական , ինչպէս կ'իմացուի մարդուս սրտին փափաքէն ալ . բայց զմարդ հանգստեան վայելից տեղւոյն մէջ չըստեղծեց Եստուած . այլ զաշխարհս ըստեղծեց մարդուն համար իբրեւ կառք մը՝ կեցուցած տիեզերաց ընդարձակութեան մէջ իբրեւ ճամբու վրայ . ուստի մարդս աշխարհիս մէջ նստած ճամբայ ընելու հետ է , ինչուան որ հասնի յաւիտենական երանութեան դրանը մօտ : Եւ ճամբայ ընողին դիտմունքը հանգրստանալ է , բայց ոչ ճամբուն վրայ , այլ իր քաղաքն ու իր բնակարանը հասնելէն վերջը : Եւ նոր համար մեր նոր տարւոյ պատրաստութիւնը պիտի ըլլայ զմեզ դիտել , քննել թէ արդեօք շիտակ ճամբանիս առաջ կ'երթանք թէ խոտորեր ենք . և թէ խոտորած զմեզ գրտնենք , դառնանք շիտակ ճամբուն վրայ , որ չըլլայ թէ փոսի մը մէջ գլորինք , կամ ժայռի մը զարնուինք , և կամ կորստեան ճամբուն մէջ առաջ երթանք կորսուինք : Եւ որ այսպէս ընենք , չէ թէ միայն կը յուսացուի , այլ և հաւաստի եմ որ այս կարճ կենաց ճամբորդութեան տարինիս լմընցընելէն ետքը , նոր յաջող յաւիտենական տարի մը կը սկսինք , զորն որ կը բարեմաղթեմ ամենուն :

Հ . Պ . Մ